ДО УКРАЇНСЬКИХ ХЛІБОРОБІВ.

ВИДАННЯ ІНІЦІАТИВНОЇ ГРУПИ „УКРАЇНСЬКОГО СОЮЗА ХЛІБОРОБІВ-ДЕРЖАВНИКІВ“.

1920 р.

З друкарні Мехітаристів у Відні, VII.

ДО УКРАЇНСЬКИХ ХЛІБОРОБІВ.

1. Всі дотеперішні спроби завести державний лад і порядок на Україні, ведені під ріжними прапорами, скінчилися невдачею. В Батьківщині нашій панує повна анархія: село воює з селом, брат воює з братом; взаїмна ненависть, деморалізація, насильство в ріжних формах, повний господарський розвал, пошести і темнота — одно слово — руїна моральна і фізична — ось загальна картина сучасного українського життя.

Наша велика нація, посідаюча найкращу на Сході Європи, найбільше родючу землю — показала себе досі нездатною зорґанізувати державне, законно упорядковане, життя на сій своїй землі. В державнім будівництві ми зостались далеко позаду всіх инших сусідніх націй. Великороси створили свою Совітську Республіку; Поляки, Чехи, Мадьяри, Литовці, Латиші, Естонці, Фінляндці, народи кавказькі — всі вже зорганізувались в держави національні, всі вже ступили на шлях дальшого нормального розвитку свого національного життя.

Тільки ми одні й досі нищимо самих себе та в своїй безпорадности кличемо то одного, то другого сусіда прийти і завести у нас порядок.

2. Складати вину за те, що сталося, на зовнішні, мовляв, тяжкі обставини ми не маємо права. Міжнароднє становище всіх сусідніх націй було так само тяжке, а може ще й тяжче, як наше. В руїні нашій винні тільки ми самі, і причина тієї руїни лежить не поза нами, а в нас самих.

Пізнати ті причини можемо легко на підставі подій послідніх літ, котрі принаймні навчили нас одного, а саме того, як не можна збудувати на Україні держави.

3. Сей досвід вчить нас: 1. що не можна збудувати на Україні державного ладу, спираючись тільки на одній соціяльній групі; 2. що лад той не може бути заведений при помочі чужинців, котрі б тій чи иншій соціяльній групі нашої нації допомогли захопити владу і запанувати над иншими класами і групами. Наше економічне життя, наш рільничий і промисловий розвиток на стільки відмінний від розвитку, скажім, Московщини, що збудувати державу у нас так, як там, при помочі діктатури одного класу чи групи, неможливо. Так само оказались врешті безсилими і всі ті групи наші, котрі, не вірячи у власні сили своєї нації, шукали собі підмоги у сусідів, щоб при їх допомозі винищити своїх інакодумаючих і інаковіруючих земляків, та завести на Україні лад, відповідаючий тій чи иншій полунаціональній ідеї. Почин, даний в тому напрямку Центральною Радою, яка при помочі „єдиного російського революційного фронту“ й діктатури „свідомої“ соціялістичної інтеліґенції хотіла знищити українських самостійників і запанувати над иншими українськими класами — оказався для нашого державного будівництва дуже нещасливим на руку.

Він, після ріжних політичних митарств і ріжних, часто діаметрально собі протилежних орієнтацій на сусідів, привів до політичного краху нашу соціялістичну демократію. Так само, як єдиний російський реакційний фронт, з діктатурою москвофільських бюрократичних та промислово-фінансових груп і такими самими ріжними орієнтаціями на чужу поміч, спричинився до політичного розвалу отих москвофільських кругів; і так врешті, як єдиний фронт польський погубить заангажовані в польську авантюру на Україні наші спольщені та польонофільствуючі кола.

Все це разом і дає в результаті сучасну велику українську руїну.

4. Отже кожний, кому для праці й життя потрібний лад і порядок і хто не прагне ловити рибу в каламутній воді анархії, той мусить після пережитого нами лиха прийти до таких висновків.

Тільки власна держава, збудована українською нац'єю на своїй етноґрафічній території врятує нас від економічного розвалу і від крівавої анархії, котра неминуче буде продовжуватись навіть тоді, коли б пощастило знову одній з наших національних груп за допомогою сусідів взяти на час перемогу.

Власну державу дасть тільки компроміс між поодинокими українськими класами, заключений в імя всім бажаного законного ладу і спокійної праці, спільної всім класам національно-державної культури, спільної оборони своєї території і спільного всім права нашої нації на самоозначення, то б то на той самий суверенітет на своїй землі, котрим користуються тепер всі инші европейські нації.

5. Щоб такий компроміс між поодинокими українськими класами можна було врешті заключити, сі поодинокі класи мусять перш за все сконсолідуватись в середині самих себе і зорґанізуватись. Страшна політична деморалізація і політичний розгардіяш, які тепер панують на Україні, поясняються в найбільшій мірі міжкласовою демократичною мішаниною, витвореною ріжними нашими політичними партіями в їхній боротьбі за владу і за державну казну. Всі ті партії мають ту одну спільну рису, що вони не обєднують людей на ґрунті їхніх інтересів праці, а силкуються придбати собі виборців та членів більш або менч демаґоґічними проґрамами та більш чи менч недосяжними обіцянками. Усунувши в тінь давних ідейних провідників, на чоло всіх тих партій вибилась скрізь одна й та сама група здекласованих інтеліґентів та півінтеліґентів, одірваних війною та революцією од своєї звичайної праці на хліб насушний, а часто-густо це молодь з шкільної лави. Ця група змушена тепер жити тільки з політики. І коли з підупаданням революційних настроїв в народніх масах цій групі доводиться конкурувати межі собою де-далі важче, то вона силкується всіма заходами піддержати ту „революцію“, а через те деморалізується й каламутиться все громадське життя. Наші народні маси показали себе настільки політично здоровими, що

од всяких демаґоґів врешті одверталися і їх раз-у-раз зпоміж себе викидали. Але ж, не маючи змоги самі сучасне скомпліковане державне життя зорґанізувати, вони підпадають все більше під вплив чужих національних держав, котрі зуміли наладити в себе державний апарат. Запобігти новій руїні, новій братовбивчій різанині й економічному визискові нашого краю, котрі несе з собою ота чужодержавна окупація, ми зможемо тільки тоді, коли збудуємо власну державу на підставі міжкласового компромісу.

А для цього мусимо орґанізувати не партії, а українські класи; мусимо обєднати наших земляків по тому, як вони працюють і що вони продукують, а не по тому, що вони говорять і до якого роду політичних авантюр вони прихиляються.

6. Оздоровлювання нашого громадського й політичного життя кожен клас повинен почати від себе. Не можно нарікати на инші українські класи, що вони заводять безладдя, не можно оте чуже безладдя поборювати і не можно ніякого трівкого компромісу з иншими класами заключити, коли не побороти перш за все свого власного внутрішнього безладдя і своєї власної внутрікласової анархії. Боротьба з внутрішнім безладдям і внутрішньою анархією мусить бути першим завданням і нашого хліборобського класу.

7. Що у нас з цього боку далеко „не все благополучно" — свідчить наша безсилість супроти державної анархії — прямий доказ нашої незорґанізованости і нашої власної анархії внутрішньої. Наша неорґанізованість та внутрішня анархія — се наслідок нашої дотеперішньої політики. Знов же, аналізуючи оту нашу дотеперішню політику, як класу, ми бачимо, що нас обєднували досі тільки завдання неґативні. Як цілий клас, ми не хотіли соціялізації землі, знищення приватної власности на землю і тієї страшної анархії, яку ці гасла в нашу хліборобську працю вносили. І отих неґативних результатів ми добились. Демаґоґічні гасла соціялізації землі і знесення приватної власности на землю вже викинуті з політичної біржи навіть най-

більше завзятими політичними спекулянтами. Та що ж далі? Не допустивши до того, чого ми не хотіли, що ми робимо для осягнення того, чого ми хочемо? І чого ми, власне кажучи, хочемо? Які наші позитивні цілі? Як думаємо ми далі уладнати наше життя, щоб могти оту свою рідну землю обробляти і хліб на ній робити? Одно слово — яка наша позитивна творча політична лінія?

8. Тут мусімо сконстантувати сумний факт, що однієї позитивної політичної лінії у нашого класу досі не було. Ми, як клас, чиплялись досі ріжних, не нами, як цілим класом, створених політичних комбінацій, котрі б давали нам змогу оту нашу неґативну ціль осягнути — всякі спроби соціялізації землі знищити. Але навіть і ся пасивна, на чужі сили розрахована політика, не була у нас одноцільна. В ній можна розріжнити три напрями, або инакше кажучи — орієнтації. Се були орієнтації на державність російську — стару або большевицьку, на державність польську і на державність українську.

Розгляньмо головні підстави тих трьох наших головних класових орієнтацій.

До російської орієнтації, ширеної великоруськими або нашими русско націоналістичними міщанськими кругами, прихилялись в нашому класі ті хлібороби, котрі на себе дивляться, як на полу-націю, і котрі, вважаючи і називаючи себе Малоросами, думають, що Малороси не здатні самі на своїй території своєї держави створити та її оборонити, а мусять бути зорганізовані в одну російську державу разом з Великоросами. Сі українські хлібороби, згадуючи колишню силу старої російської держави, створеної нашою нацією спільно з нацією московською, хотіли б до отої старої російської держави повернути. Инші знов, переважно наші хлібороби дрібніщі, воліють нову російську совітську державу від своєї Української Народньої Республіки тому, що большевики російські, у нас переважно Жиди та городяне, на село тільки за хлібом та ріжними реквізіціями приїзжають, але до внутрішнього сільського життя

не втручаються, оставляючи там нормальні хазяйські, більше відповідаючі інтересам наших хліборобів порядки. І тому власне большевики отим нашим хліборобам миліщі, що вони, як городяне, — од котрих зрештою цілим селом і одбитися можно, — не вносять в хліборобську працю і в селянську масу такої страшної руїни, як свої українські ес-ри, котрі тільки з сільської колотнечі живуть, все бідніщих хліборобів на багатших підюжуючи та розбиваючи село партійно-політичною ненавистю та ворожнечею.

От же, як бачимо, орієнтація чи на Росію давню, чи на Росію большевицьку нову — основується на зневірі у власні наші сили, на страху, що ми самі не потрапимо зорґанізувати таку свою власну державу, котра б і супроти ворожих сусідів, і супроти власних українських руїнників могла устояти. Розуміється, сі два завдання — оборона нашої землі і знищення внутрішньої анархії — се завдання всіх нас хліборобів, цілого без винятку нашого класу. Але ж чи справиться з тими нашими власними українськими завданнями сучасна російська держава?

Перш за все мусимо твердо памятати, що коли прадіди наші пішли „під царя восточного православного“ і стали разом з Москалями будувати державу Російську, то вони зробили се цілою нацією, цілим „козацьким народом малоросійським“, котрий був міцно внутри спаяний та обєднаний і котрий тільки завдяки своїй внутрішній силі зайняв належне йому місце в старій царській самодержавній Росії. Але ж де тепер наша *нація*, — байдуже, чи будем її звати українською, руською або малоруською? Де це національне обєднання між всіма нами, яке б дало нам силу обстояти себе, свої економічні потреби, скажім врешті свої плани перебудови Росії, коли б ми наприклад тепер, як і в XVII ст., рішили знов прилучитись до російської держави? Де та наша хочби й чорна, але однаково всіх козаків обєднуюча рада козацька, котра сказала б вільними голосами „волимо сюди або туди“?

Під Леніна й Троцького, чи під Денікина йшли і йдуть з поміж нас тепер самі тільки добровольці, але ж знов инші, такі ж самі наші добровольці йдуть під Польщу і Пілсудського, а ще инші иншу лінію ведуть. Народ же, як тільки може, — так борониться від усіх тих воюючих між собою добровольців і хоче тільки одного: спокою. І доки отаке розєднання між нами панує, доки ми знову не сконсолідувались внутри себе, як нація, доти не може бути мови навіть про те, щоб ми могли куди-небудь свідомо пристати. При теперішньому стані на те, що буде подобатись однім нашим добровольцям, не пристануть наші ж добровольці инші, і ніяка чужа держава, а тим більше вкрай зруйнована держава російська не дасть нам захисту від внутрішньої анархії, бо ця анархія сидить в нас самих глибоко тому, що ми в порівнанні хоча б з XVII ст. перестали бути сконсолідованою в одно тіло нацією. А перестали ж ми бути нацією власне завдяки створеній прадідами нашими старій державі Російській. Бо хоч ця держава помогла нам дійсно і нашу внутрішню тодішню анархію побороти, Чорного Моря досягти і більшу частину наших земель від Польщи одбити, але через те, що вона була створена двома націями — Москалями та Українцями, — з котрих ні одна ні друга не хотіла своїми національними правами поступитись, то стала вона врешті державою общеруською — не Московською і не Київською, а безнаціональною Петербургською. Управлялась ця держава безнаціональною петербургською бюрократією, до котрої Москаль і Українець однаково допускалися, але під умовою, щоб і один і другий перестали бути собою, а стали безнаціональними общеросами. І всі Столипінські спроби змодернізувати і націоналізувати в московськім націоналістичнім дусі Петровську Петербургську Імперію — в Росії ніяких позитивних результатів не дали, а у нас на Україні це більше національну пропасть між поодинокими нашими класами і групами поглибили.

Така общеруська безнаціональна держава, котра стала прибирати послідніми часами московську націоналістичну

фарбу, не могла піддержувати і розвивати між поодинокими класами нашої нації того національного єднання, того одного національного духу, котрий був у предків наших в XVII ст., а без котрого, як показалось, нема і не може бути а ні сильної, одним оцим духом обєднаної армії, а ні держави, опертої на міжкласовім національнім компромісі — — без котрого значить а ні порядку своїй землі дати, а ні її оборонити неможливо. Тому і шкодливою показалась, тому пережилась і непотрібною стала наша стара общеруська держава російська і тому кожному з нас, хто хоче реального, а не словесного обєднання національного, хто не хоче внутрішньої різні і анархії — повороття до старої Росії бути не може. Та й для оборони нашої землі від сусідів стара російська держава показалась врешті нездатною. Вже бюрократичне відділення від Польщи Холмщини не тільки не спинило, але ще збільшило полонізацію цієї нашої споконвічної української землі, а коли захотіла Російська Держава прилучити до Росії й нашу Галичину з Буковиною, то показалось, що з старим бюрократичним общеруським духом війни з сучасними сконсолідованими міцними націями вести не можно. Стара Росія війну програла та й не тільки для нас наших рідних земель не врятувала, але й ще нас в свою анархію і свій розвал затягнула.

Чи поможе нам обєднати всі наші землі нова Росія большевицька? Розуміється, помиляється той, хто так думає. Памятаймо, що що б про неї не казали, в дійсности нова Росія большевицька стає з кожним днем чим раз більше московською національною державою. І в тім власне її внутрішня сила й будуччина. Але не буде, скинувши з себе петербурсько-общеруське ярмо, відроджена нація московська битися за українську землю тоді, коли ми самі битись за неї не в силі. Воювала справді за наші землі стара держава російська, але тільки тоді, коли ми самі, поки ще були нацією, її силоміць в ту війну втягали і всякі спроби Великоросів замирити за кошт „Малоросів“ з Польщею чи Туреччиною нашою власною

силою розбивали. І тепер, тільки обєднавшися знову в націю, тільки внутрішню анархію побороввши, ми зможемо свої землі до купи зібрати. Але як не змогли нам того новочасного національного обєднання дати старі общеруські бюрократи, так ще менче зможуть нам його дати наші москвофільські і жидівські большевицькі комісари.

Російська орієнтація чи большевицька, чи протибольшевицька в формі заведення на Україні російської державности не допоможе нашому національному обєднанню, значить піддержить нашу внутрішню анархію і тому вона для нас — хліборобів — не годиться.

Инша річ, що наше ґеоґрафічне положення, спільне історичне минуле і спільні економічні інтереси вимагають, щоб ми з Росією та Білорусією, як зовсім окрема та суверенна Українська Національна Держава, заключили тісний мілітарний та економічний союз і спільно з ними собі союзників в Європі шукали. Сей міждержавний союз трьох Русей — Московської, Білоруської та Української — се справа пильна і потрібна, здійснити котру без довгої попередньої руїни можно лише в той спосіб, що кожна Русь на своїй землі свою власну національну державу, а в ній свою власну, обєднуючу всі її класи національну культуру сотворить.

Ще менче від російської годиться для нас державна орієнтація польська. Бо коли спільна з Москалями Держава Російська показала себе для нас шкодливою і непотрібною допіру в послідніх часах, то спільна з Поляками Річпосполита Польська стала нам вже зовсім зайвою ще в XVII ст. І як тоді стара Польща була вже заслаба, щоб допомогти виконати нам наші національно-історичні завдання: всі українські землі в одну державу зібрати і чорноморські степи одвоювати — а тільки в тому нам заважала, так тим більше тепер молода і слабенька Польська Республіка не допомогти, але своїм втручанням в наші справи тільки нам і собі пошкодити може. У нас з Польщею, щоб вирівняти старі сусідські порахунки

і наладнати обом державам потрібні щирі добросусідські відносини, зосталось полагодити послідні граничні питання:

„Хай Польща віддасть нам всю Русь з Володимиром, Львовом, Ярославом і Перемишлем, бо козаки, поки сил стане, від тієї умови не відступлять“ — так казав в 1656 р. польським політикам Гетьман Богдан Хмельницький.

І сьогодня, після 264 літ, нічого додавати до цих слів, а ні від них відіймати не маємо потреби. Ніяких договорів з ніякими українськими політиками, котрі б ці наші споконвічні бажання аннульовали і наші землі „відступали“ — українська нація ніколи не може визнати. А чим кінчиться для Польщи війна з Україною, піддержування нашої анархії і штовхання в обійми Росії — се історія вже не раз вчила і, розуміється, ще один раз ту тяжку науку повторити може. Отже ті наші хлібороби, котрих предки за часів нашої національної руїни, в сили державні своєї нації зневірившись, до польської нації пристали, найкраще цій польській нації прислужаться, коли Польську Республіку за для оборони своїх інтересів в дуже для неї небезпечну авантюру на Україну втягати не будуть.

Свої ж — спільні зо всіма нами — українськими хліборобами інтереси оборонять наші спольщені земляки найкраще в той спосіб, коли, як дійсні громадяне української землі, стануть спільно з нами на сій землі нашій наш власний, всім нам однаково потрібний державний лад і порядок будувати.

До того власне прямувала наша третя частина українських хліборобів, котра зразу від початку революції власну Українську Державу будувати хотіла. Але ж наша велика помилка була в тому, що замість шукати собі для цього спільників серед свого класу, серед своїх братів хліборобів, чи отієї більшости, що не має поки що ніякої орієнтації, чи у тих меньшостей, що мають орієнтацію російську та польську — ми замість того все з „національно-свідомою“ українською інтеліґентською і переважно соціалістичною демократією в імя

патріотизму порозуміння шукали, одночасно на її державну творчість нарікаючи. Зустрічали ми насмішки з свого „самостійництва“ за тих часів, коли „свідомі Українці“ були ще федералістами в Центральній Раді; потім нас стали ненавидіти та обвинувачувати в „федералізмі“ за Гетьманщини, коли наші соціалістичні демократи сами вже самостійниками стали; врешті як Гетьманцям, грозила нам розстрілами, судами і тюрьмою українська національно свідома соціалістична Діректорія. А що соціалистічні українські партії і між собою не могли дійти до порозуміння, то в той спосіб згинув той національний патріотизм, котрий виробився був в патріотичних українських гуртках в часах дореволюційних. Його знищили самі „свідомі Українці“, розбившися на демаґоґічні, взаїмно пожираючі себе партії. І хвиля революції поглинула ідейне до-революційне українство, котре не знайшло в собі сил скаламучену анархією, ріжнородну національну стихію опанувати. Так само зрештою, розбившись на ріжні партії і орієнтації, знищили себе і ті наші національні патріоти, котрі в гуртках „русского національного союзу“ ширили у нас націоналістичну свідомість російську. Так само знищать себе і наші „патріоти польські“, котрі при помочи своїх шовіністично-націоналістичних орґанізацій та польських патріотичних партій збірають тепер нашими народніми масами управляти.

Ніяких порозуміннів во імя єдности тієї, чи иньшої націоналістичної секти тепер вже бути не може. На арену історії виступає знов ціла дійсна сорокаміліонна українська нація і не сектанські, не гурткові, а загально-національні стають перед всіма її членами завдання.

9. Коли ми хлібороби хочемо во імя тих широких, державних загально-національних завдань знищити анархію на нашій землі, то знищім її на сам перед у самих себе. Переставьмо взаїмно ненавидіти себе і тішитись нашою власною руїною во імя розєднуючих нас вузько-націоналістичних інтересів російської, польської, чи української шовіністичної міщанської

інтеліґенції. Бо руїна одного з нас сьогодня, потягне за собою руїну другого завтра.

Наш клас настільки численно сильний, наша хліборобська продукція та праця таке поважне місце в економічнім устрою України займає, що доля нашої землі в великій мірі залежатиме від того, в якій спосіб наш клас зорґанізується і самоопредїлиться. Тому велика одвічальність спадає на нас, як за те, що тепер на Україні робиться, так і за те, що в ній в будуччині робитися буде. І коли ми хочемо наші історичні завдання супроти Батьківщини нашої виконати, і коли хочемо себе в тій історичній заверюсі одстояти, то мусимо всі обєднатися коло одного, всім нам зрозумілого і всім нам користного гасла. Таке гасло се державний лад і порядок на Україні, а здійснити його можемо, коли до будови своєї власної Української Держави приступимо громадою з таким самим завзяттям, але без тих помилок, з якими предки наші за Хмельниччини свою козацьку державу будували і коли вложимо тепер в будову власної держави таку саму енерґію, яку нація наша в XVIII ст. для справи Російської Імперії, а ще давніше в XVI ст. для справи Польської Річи посполитої поклала. Бо тільки власна Українська Держава на нашій етноґрафічній території дасть нам того об'єднуючого духа, котрий нас всіх хліборобів більших і менших, нас всіх дотеперішних москвофілів, полонофілів і українофілів в один міцний, твердий український хліборобський клас міцно зв'яже. Бо тільки во імя власної Української Держави і спільної національно-державної культури зможем ми знайти спільну мову з иншими українськими класами і необхідний для заведеня трівкого державного ладу компроміс з ними заключити.

10. Ті класи, з котрими до компромісу прийти мусимо, се в першій мірі українське промислове робітництво, об'єднане в большевицькі, „совітські" орґанізації; се інтеліґентська більше, або меньше соціялістична демократія, розбита на ріжні політичні партії, котрі то тільки мають спільне, що всі вони республіканські; се українські промислово-фінансові круги; се

врешті представники національних меньшостей по городах. Підставою до того компромісу з нашого боку могли б бути на сьогоднішній день такі пункти: незалежна Українська Держава, яка б, не передрішаючи поки що остаточно її форми правління: 1. ґарантувала незайманість особи; 2. дала нам взамін за хліб — товари і хліборобські машини; 3. забезпечила б нам право приватної власности на землю, бо се право є конечна форма нашої праці і продукції і ніхто з нас ані землі удобряти не буде, ані деревця жадного не посадить, поки не матиме певних ґарантій, що нова соціалізація землі і нова анархія не повторяться; 4. котра б провела аґрарну реформу во імя державного прінціпу і потреб хліборобської праці, а не во імя грабіжа одних другими. Під цим ми розумієм збільшення істнуючого державного земельного фонду примусовим викупом земель по державній оцінці у всіх, хто здає свої землі дрібним хліборобам селянам в оренду і у всіх, хто сим хліборобством не займається, та конфіскату землі у всіх, хто злочинно проти Держави Української виступає. Наділені землею мусять бути малоземельні, та безземельні хлібороби, а особливо ті, що не тільки землю обробляють, а її і обороняють, то-б-то в перщій мірі безземельні і малоземельні козаки. Що ж до решти земель, то всякі примусові переміни права власности і побільшеня в потрібній мірі дрібного землеволодіння коштом великого, необхідне для чисельного скріплення нашого хліборобського класу, робляться відповідно до місцевих умов по приговорам місцевих хліборобських рад по закону, в основу котрого має бути покладений прінціп, що про справи земельні мають право рішати тільки ті, що самі землею володіють, її самі обробляють і з праці хліборобської живуть.

В політиці закордонній підставою компромісу міг би бути прінціп об'єднання в Українській Державі всіх українських земель і мілітарний та економічний союз з Росією та Білорусією на підставі взаїмного забезпеченя повної державної суверенности і взаїмного невтручання до внутрішніх справ.

Коли б сей компроміс ріжними правлячими тепер українськими групами був принятий, ми, обороняючи законними, а не революційними способами свою політичну ідеолоґію, могли б приступити лояльно до спільного з иншими українськими клясами державного будівництва. Позаяк на се на жаль мало надії, то ми мусимо підождати, памятаючи, що земля се не золото, яке можна кожному правительству вивозити і не паперці, котрі вільно кожному правительству друкувати. Вона однаково за нами останеться, а що той солідний уряд, котрий в кінці кінців прийде, потребуватиме від нас рекрута, податків і хліба, то тільки від нашої зорґанізованости буде залежати, чи ми дамо то все тому, кому схочемо, чи кожному, хто тільки се у нас забажав взяти. Від зорґанізованости нашої залежатиме також і переведення в життя відповідаючих нашим потребам політичних постулятів.

11. Ми думаєм, що оці наші хліборобські політичні постуляти зводяться до таких основних засад. Парламентаризм, опертий на однопалатній системі з загальним правом виборчим, як форма правління чужої нам по духу і інтересам буржуазної демократії, для хліборобського класу нашого і загалом для нашої хліборобської країни не підходить. Він зводится до того, що націю правлять ріжні демаґоґи, котрі доходять до власти дорогою виборів, опертих на деморалізації виборців при помочі підкупленої преси і таких же куплених виборчих аґітаторів. Оцей буржуазний парламентарізм руйнув навіть високо-культурні нації, а у нас він напевно довів би до панування оліґархів, найнятих чужими капіталами, та чужими державами. Другими словами, ми б повторили вдруге історію нашої козацької Руїни, під час котрої якийсь час так само Україною правили ріжні козацькі демаґоґи, за спиною котрих стояли Московська, або Польська держави. І як тоді народ наш скинув оту республіканськo-демаґоґічну форму правління, так само скине її і тепер, коли б навіть вона на якийсь час у нас появитись змогла. Крім того необхідну для дальшого нормаль-

ного громадського життя нашої землі національну консолідацію не може дати парламент, вибраний на підставі загального голосовання виборцями, з котрих більшість активної і позитивної національної свідомости не має. Отже крім партійної, ми б мали в такому парламенті ще й демаґоґічну боротьбу ріжних чужих національних ідеолоґій внутрі одної і єдиної етноґрафічно-однородної маси. Тому ми думаємо, що для консолідації нашої здеморалізованої бюрократичною Росією нації і для сотворення Держави потрібна сильна власть, яка б спочивала в руках одної особи, що репрезентувала би ідею суверенности і незалежности української нації, стояла би на чолі державної оборони і через кабінет міністрів на чолі державної адміністрації, і власть котрої була б обмежена двома законодавчими палатами, опертими на принціпі не політичної демаґоґії, а на сталім і незміннім принціпі інтересів території і праці. Інтереси території репрезентувала би палата нища — „Зїзд Рад“ поодиноких земель, в котрому брали б участь представники місцевих земельних Рад, по 3—4 од кожної землі. Сі Ради вибірались би в кожній землі на підставі загального, рівного, безпосереднього, тайного і пропорціонального виборчого права. А що поодинокі землі мусіли б бути меньші чим наші давні ґубернії, то така децентралізація забезпечувала би од демаґоґії, яка не може широко розвинутись там, де люде себе знають і де праця вибраних та її наслідки тут же на місті у всіх перед очима.

Інтереси праці репрезентувала б палата вища — „Трудова Рада Державна“, яка б була представництвом орґанізацій працьовників, отже перш за все професіональних спілок — селянсько-хліборобських, робітничих, та кооперативних, і представництвом орґанізацій фахових, отже признанних Державою культів, науки, штуки, освіти, юстіції, ґіґієни і народнього здоровя, публічних робіт, промислу, торговлі і фінансів. Тільки оттака форма державна, котра виростає з сучасного світового перевороту, може на нашу думку дати Батьківщині нашій

тривкий спокій, міцний державний порядок, а нації нашій єдність, консолідацію і сильну національну культуру.

12. Не вдаючись одначе в передчасні подробиці політичної проґрами, кінчаємо тим, з чого почали: від нашого хліборобського, економічно і чисельно найсильніщого на Україні класу, залежить в великій мірі наш будучий лад і порядок і залежить у всякому разі, при всякім державнім ладу, наша власна доля і будучність. Тому нижче підписані, вважаючи, що настав вже час знищити нашу власну внутрикласову анархію і перейти до позитивної творчої громадської праці, звертаються отсим до всіх українських хліборобів і громадян, почуваючих себе звязаними культурою і світоглядом з хліборобським класом, до всіх українських хліборобських, як профессійних, так політичних орґанізацій — без огляду на їх дотеперішні політичні, чи національні форми — з пропозіцією об'єднатися всім в один „Український Союз Хліборобів Державників", в якому кожна партія, чи орґанізація мала б повну автономію при однім об'єднуючім нас всіх гаслі: лад і порядок в правовій, суверенній, незалежній, національній Українській Державі, збудованій на підставі міжкласового компромісу на українській етноґрафічній території.

Дорошенко Дмитро, б. Міністр Закордонних справ Української Держави; **Липинський Вячеслав,** член Головної Управи Партії хліборобів-демократів і б. Посол Української Держави у Відні; **Скоропис-Йолтуховський Олександер,** колишній представник Союза Визволення України в Німеччині, б. краєвий комісар і губерніяльний староста Холмщини й Підляшша; **Шемет Сергій** — Голова Головної Управи партії хліборобів-демократів.